

MAMEN SANČES

**Zabranjeno je
ispoljavanje
prenaglašenih
osećanja pred
vratima
pansiona**

Prevela sa španskog
Ana Jovanović

■ Laguna ■

Naslov originala

Mamen Sánchez

SE PROHÍBE MANTENER AFECTOS DESMEDIDOS EN LA
PUERTA DE LA PENSIÓN

Copyright © María del Carmen Sánchez Pérez, 2014

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Karo, jer mi je uz ideju poklonila i naslov.
Za Ana Rosu i Mirijam, zbog elana koji su mi darovale.
I za Moniku, zato što će joj se dopasti.*

1

Zabranjeno je biti potišten iz razloga koji nemaju veze sa zdravim razumom

Umesto da je zabranjeno biti potišten, Sesilija je isprva nameravala da napiše da je zabranjeno plakati, ali je pomislila da bi nakon izvesnog vremena suze svakako presušile, dok bi gorčina možda odbila da napusti dom, zaglavljena između poda i tavanice, u dovracima ili prozorskim oknima, dok pluta u vazduhu, kondenzovana, kao vodena para u oblacima, spremna da i nadalje godinama stvara kišne suze.

Trebalo je, dakle, prognati tugu. „Zabranjeno tugovati“, zapisala je. I otišla u krevet.

Pošto još nije došao dan u kome će presušiti te uporne suze, plakala je čitav sat pre nego što će utonuti u san.

Ujutru se setila drugog dela rečenice u vezi s razlozima neshvatljivim zdravom razumu, pošto je po milioniti put analizirala motive zbog kojih ju je muž ostavio. U suštini, bilo ih je tri: ne voli je više; sada, nakon dvanaest godina braka i na pragu četrdeset pete, shvatio je da ne želi decu; i još ima potrebu da pronađe sebe.

Sva tri motiva su bila lako oboriva, jer se protive zdravom razumu. Pre svega, ljubav ne prolazi u jednom danu.

Dalje, suštinsko pitanje kao što je želiš li uopšte da budeš roditelj nakon što si dvanaest godina radio na tome da ti žena ostane u drugom stanju, ne nameće se preko noći. I konačno, nemoguće je pronaći sebe kada tražiš jedino ljubavičine čarape, zaboravljene negde u bračnoj sobi, a koje je pak pronašla pomoćnica, bez pitanja ih ubacila na pranje i potom brižljivo složila među ženin veš, iako ona nikad ne nosi mrežaste čarape jer joj deluju droljasto.

I zato je zapisala: „Zabranjeno je biti potišten iz razloga koji nemaju veze sa zdravim razumom“, što je postalo i prvo pravilo u pansionu.

Bila joj je nepodnošljiva pomisao o životu u potkrovlju preko puta parka Retiro, na mestu koje joj je poslednjih godina bilo dom. Iznenada je lično stanište postalo neprijateljsko, izdajničko okruženje. Osećala je mučninu čak i od posteljine.

Kad je došlo vreme za poništenje zajednice i deobu imovine – kako to advokati sterilno i bezbolno kažu da označe propali brak – odrekla se svih nepokretnosti i zamenila ih za novčani iznos. On se saglasio jer ga je grizla savest. Po izlasku iz advokatske kancelarije u kojoj su se dogovorili oko uslova razvoda, nakon što su okončali ljubavnu priču koja je preko noći postala posao, ugovor potvrđen rukovanjem i pozdravom, stranke, tj. suprug i ona, sada već bez zajedničkog prezimena i nasleđa, krenule su različitim putevima. Nestali su, poništili se, baš kao što su objasnili advokati: on je nestao. Ona je poništena. On se istopio. Ona je sagorela.

Srećom, Sesilija bar nije morala da se opterećuje oko smeštaja. Posedovala je kuću; ne naročito elegantnu, niti posebno modernu, ali prostor ispunjen lepim sećanjima.

Baka i deka su sedamdesetih godina kupili skromnu jednospratnicu na obali reke koja je sa širenjem grada, a

posebno nakon radova na putu M30 i na uređenju obala reke Mansanares, postala poželjno utočište. Tri godine je bila prazna; otkad su baka i deka umrli; on u devedeset trećoj, ona u devedeset prvoj; zbog gripa koji nije dobro lečen, zajedničkog zapaljenja pluća, i dok dlanom o dlan, odoše na nebo. U mesec dana. A ta se njihova kuća nije računala kao imovina stečena u braku jer je pripadala unuci i pre nego što se udala.

„Hoću da otkupim kuću, otplaćivaću je u ratama, a vi nastavite tu da živite kao što ste uvek i živeli; posle će ostati meni.“

„Svakako bi tebi ostala, ti si nam jedina unuka.“

„Ako vam je draže, mogu da vam plaćam kiriju. Želim da pomognem s troškovima. Nije u redu.“

„A tvoji roditelji? Da li se oni slažu?“

Naravno da se slažu. Saglasni i srećni zbog takvog dogovora. Svi zadovoljni: baba i deda namireni, ćerka nije sama, finansijsko pitanje rešeno, a kuća zaštićena od propadanja. Oni bi nastavili svoj život u Agili, prestonici Tijera de Kamposa, povrh *Makonda*, knjižare u porodičnom vlasništvu, gde se bezbrižno šetaju pod drvoredima i nedeljom idu na misu. Ćerka je diplomirala pravo, zaposlila se u uglednoj kancelariji, lepo je napredovala, primili su je zastalno, pa je mogla da se relativno lagodno nosi s otplatom hipoteke. Babina i dedina kuća je i zvanično postala njeno vlasništvo mnogo pre nego što su preminuli. Veliko olakšanje kad je na red došla ostavinska rasprava.

Ime je dobila po pradedi Sesiliju, čuvenom arhitekti kome je grad Agila posvetio ulicu u znak sećanja na njegova velika dela: između ostalih, obnovljenu koridu i gradski kazino na Glavnom trgu. Potomci takvog velikana uživali su brojne privilegije: na koridu su išli na poziv opštine, a za kazino nisu morali plaćati članarinu.

„Šta ti više treba, ljubavi?“, pitali su je roditelji, zatečeni i zaintrigirani, kada im je rekla da želi da ide u Madrid na studije prava.

„Želim da vidim sveta“, odgovorila je bez kolebanja.

Onda su njih troje zajedno došli do rešenja koje su telefonom saopštili baki i deki: „Ako se slažete, Sesilija bi živela s vama dok ne završi studije.“

U subotu 1. oktobra 1990, sećala se kao da je bilo juče, sela je u voz koji ju je za manje od tri sata iz detinjstva prevezao u zrelost. Na kraju puta su je čekali baka i deka, dva sunašca, srećni što će je primiti u svoj dom kraj reke.

Namenili su joj najlepšu sobu, najprostraniju, s velikim prozorom, ugradnim plakarom i zasebnim kupatilom: sobu u kojoj su oni proveli čitav život. Oni su se pak povukli u senoviti ugao kuće s pogledom ka zadnjoj ulici.

Izričito je odbila da prihvati tu raskošnu prostoriju. Objasnila im je da joj više odgovara tavan, tamo će se osećati slobodno i nezavisno, zamišljaće da živi u Parizu, na mansardi iznad Sene, sunčaće se u kupaćem kostimu na terasi od cigle i keramike, zamišljajući da je na Havajima, ili će se zatvoriti da uči u tišini dok oni dole trupkaju, kao par bučnih patuljaka, sa čitavim orkestrom kuhinjskog posuđa i baštovanskih alatki.

Tavan je imao dve sobe sa kosim krovom i malenim kupatilom pored stepenica. Veća soba je bila ta sa terasom i plakarom. Manju su baba i deda koristili da čuvaju koješta-rije. Sesilija je nekoliko dana spuštala u podrum raznorazne predmete i stari nameštaj. Neke je spasla od izgnanstva našavši im novu namenu; pošto ih je zalepila, obojila, lakirala, postali su ukras novog života. Rezultat je bio čudesan: tavan je oživeo.

„Trebalo je da upišeš arhitekturu“, uzviknula je baka Teresa kad je videla unukino delo. „Povukla si na pradedu, Sesilija.“

Tavanske grede su ošmirglane i prefarbane u belo, kao i uzglavlje od starog, razjedenog drveta; noćni stočići pokriveni mermernom pločom, sa vratancima koja kriju noćni sud, blistali su morskoplavom bojom; a heklane zavese, koje su vekovima tavorile u škrinji, sipale su popodnevno svetlo kroz šupljine končanog rada. Na terasi, čije su zidove prekrivale ruže puzavice, cvetao je kasni geranijum. Pletena stolica, još odavno namenjena starinarnici, oživela je s jednim premazom bele boje i cvetnim jastučićem. Zadnja soba se preobrazila u maleni radni prostor, u kojem su svoje mesto našli nova polica prekrivena knjigama, zaboravljeni sekreter, stolica od kovanog gvožđa, zlatno ogledalo i stojeća lampa s novim abažurum od rogoza. Sve tako moderno, novo deluje staro, a staro postaje novo.

Sesilija je čuvala ključeve kuće u drvenoj kutijici. Nakon bakine i dekine smrti obišla je kuću samo jednom: da bi ispraznila plakare, a nameštaj poslala nazad u Agilu. Porodici i prijateljima koji su želeli da sačuvaju nešto za uspomenu razdelila je stvari, po želji babe i dede koja je pribeležena jednostavnim testamentom: „Nije bogat koji puno ima, već onaj kome malo treba, a mi smo bili besкраjno bogati“, pisao je deda, „jer nam je dovoljna bila naša ljubav, naša kuća i ono malo što se u njoj nalazi. Poklonite sve što nećete koristiti. Ne zaboravite da sve što ne podelimo, izgubimo, kao što je rekla Majka Tereza.“

Pošto je u to vreme bila srećno udata i živela u svom potkrovlju preko puta Retira, Sesilija je zadržala samo

plavo-belo posuđe iz Talavere s inicijalima T i M, čaršave koje je svojom rukom izvezla baka Teresa i komplet s drvenom lulom deda Migela. Prolila je potoke suza pred radnicima iz kompanije za selidbe i ključem zavrnila vrata čim su se kamioni izgubili u daljini. Majka joj je kasnije prepričavala detalje u vezi s raspodelom dobara: o radosti srećnika koji su dobili neočekivane poklone, o neobičnoj destinaciji knjiga, odeće, slika, kolekcije porcelanskih kutijica, klavira, časovnika s kukavicom i stolice za ljuljanje. Na kraju se sećanje na baku i deku rasulo po čitavoj provinciji.

Kuću nikad nije dala u zakup. Bilo bi teško naći pouzdanog stanara za takvu staru građevinu kojoj su bila potrebna ozbiljna ulaganja. Imala je čelične cevi, peć na ugalj, šporet na plin. Troškovi bi naveliko prevazišli potencijalne prihode, posebno u jeku krize, s učestalim vestima o neodobrenim kreditima i o prekidima najma zbog neplaćenih računa. Niti je bila u situaciji da se prihvati takvih radova, niti je taj posao delovao unosno, tako da joj je, po svoj prilici, preostalo da zaključa kapiju i čeka neka bolja vremena. Možda će jednog dana, konačno, ostati u drugom stanju, dobiti decu, pa će deca obnoviti bakinu i dekinu kuću, udahnuti joj novu mladost.

Teško da će tako biti. U četrdeset trećoj godini i bez partnera, nije joj delovalo iole verovatno da će se ti zamišljeni neimari prihvatiti renoviranja. Pre svega zato što je mogućnost za njihovo rođenje bila minimalna.

„A što ne bih bila samohrana majka?“, pomislila je jedne usamljene noći, i dalje u potkrovlju kraj Retira, kada je zaključila da je u čitavoj istoriji čovečanstva upravo njen život najuzaludniji, ali da bi se to i dalje moglo preokrenuti.

Zakazala je termin u centru za vantelesnu oplodnju i napravila kobnu grešku da na pregled ode sama, bez prijateljice koja bi je držala za ruku.

U maloj, belojoj, sterilnoj ordinaciji do tančina su joj objasnili kako izgleda tretman hormonske stimulacije kojem bi morala da se podvrgne, sa svim potencijalnim neželjenim dejstvima. Rekli su joj da će, s obzirom na godine, morati da traži jajnu ćeliju od donorka; njene su bile u katastrofalnom stanju. Potom su joj pokazali meni sa dozama sperme, u cenovnom rangu od trista do petsto evra. Na kraju su je upozorili da oplodnja *in vitro* ide uz određene rizike, cenu od nekih dve hiljade evra i procenat uspeha od 27%.

„Želim da ima plavu kosu i zelene okice“, usudila se da izgovori.

„To će ići malo teže“, odgovorila je doktorka, „jer u Španiji nije dozvoljen izbor donora. U obavezi smo da dajemo prednost davaocima koji su po osobinama slični budućim roditeljima. A pošto ste vi tamnopusiti i oniži, možete pretpostaviti kako bi izgledalo vaše dete. Tako vam je to i u prirodi. Deca obično liče na svoje roditelje.“

„Ne, gospodo“, pobunila se Sesilija. „Varate se. U prirodi biramo donora. Da sam se udala za Šveđanina, dobila bih plavušane, zar ne?“

„Moguće.“

„Pa nađite mi Šveđanina, majku mu! Zar u ovoj vašoj proklesoj bolnici, tako belojoj, tako besprekornoj, tako punoj novca, nema donora iz Švedske?“

Izbacili su je uz taktičnu intervenciju bolničkog psihologa, koji je dotrčao na doktorkin poziv u pomoć i sastavio negativan izveštaj o podobnosti. „Za slučaj da se ona ludača ponovo pojavi“, rekao je prestravljenjoj doktorki pružajući

joj dokument kojim se okončavao Sesilijin iznenadni hir koji bi je učinio majkom švedske bebe.

Nakon što je propala ideja o potomcima koji bi nasledili babinu i dedinu kuću, nekretnina je počela da je posećuje u snovima. Isprva je bila samo scenografija za oniričke avanture, ali je postepeno preuzela ulogu glavne zvezde. Kada bi se probudila, sama i zbunjena u krevetu, imala je utisak da više ne pripada tom potkrovlju u kojem je boravila, želela je da se vrati u zaštitničke ruke bake i deke, pod nadstrešnicu belih greda, u deda Migelov povrtnjak i u sobu gde je baka Teresa svirala klavir.

„Prodaću ti potkrovlje“, predložila je mužu nekoliko meseci nakon što su se razišli.

„Stvarno?“ – obožavao je taj stan, kraj u neposrednoj blizini Retira, restorane u Ulici Alfonsa XII koje je često posećivao, elegantne radnje u Seranovoj i Velaskesovoj ulici, umetničke galerije, letnje bašte, antikvarne knjižare, široke pločnike i dugačke bulevare.

„Ne želim ga.“

„Pa gde ćeš živeti?“

„U svojoj kući. Na obali Mansanaresa.“

Muž je prasnuo u smeh.

„Mnogo me uveseljava kad pričaš o toj straćari. Čovek bi pomislio da je smrdljiva obala Mansanaresa lepa kao šetalište pored Sene.“

„U mom snu baš jeste.“

Saglasio se s uslovima. Vrednost potkrovlja je procenjena na milion evra, uključujući terasu, sav nameštaj, opremu i garažno mesto. Istog dana u kome su potpisani papiri za razvod, u prostor se uselio bivši muž sa svojom devojkom. Od Sesilije, začudo, nije bilo ni traga.

Zabranjeno je biti saosećajan prema osobi koja to ne traži

Ugovorila je sastanak s preduzimačem u sredu u podne. Iako je bio radni dan, uzela je slobodno izgovarajući se ličnim obavezama. Šef kadrovskog je imao puno razumevanja za Sesilijinu situaciju. Od razvoda se pravio da ne primećuje njene učestale izostanke. Zvala bi ga telefonom da prijavi lažni grip, takvim promuklim glasom i nazalnim izgovorom da bi prevarila svakog iole neiskusnijeg.

„Trebalo bi da tražiš bolovanje zbog depresije“, preporučio je.

„Ali nisam depresivna“, odgovarala je. „Tužna sam, ljuta, povređena, izmučena, razdražljiva, malodušna, ponižena. Ali nisam depresivna.“

Kako bilo, njen učinak poslednjih meseci nije bio na očekivanom nivou. Na sastancima je Sesilija sedela u tišini, mutnog pogleda, izgubljena u unutrašnjim ratnim sukobima, ometena zvucima borbe i ljudskim gubicima. Klijenti su se žalili da ne pokazuje zanimanje za njihove predmete. I u sudu su počeli da joj šapuću iza leđa. Od osobe koja je uvek bila doterana, zapustila se do te mere da je ličila na

kaluđericu u civilu. Cipele s visokom potpeticom zamenila je mokasinama, a kosu, prošaranu sedima, skupljala je u nisku punđu. Kupila je naočare sa širokim ramom za svoje umorne oči, a iz garderobe izbacila komplete sa strukiranim sakoima da bi ih zamenila pletenim džemperima i komotnim pantalonama. Iako joj je u ličnoj karti stajalo da ima četrdeset tri godine, odavala je utisak šeste decenije. Počela je da odskake u toj uglednoj kancelariji u kojoj se uspeh merio firmiranom garderobom i markama ručnih satova.

„Molim te usredsredi se“, upozoravao ju je šef kadrovskog. „Bolje je tražiti bolovanje ili privremeno odsustvo nego dobiti zvaničan otkaz.“

„Ali mogla bih da uzmem slobodan dan?“

„Pa naravno. Oduzeću ti ga od letnjeg odmora, ne brini.“

Bilo je petnaest do dvanaest. Ulica je bila tiha, obasjana kosim zimskim suncem. Pre nego što će otvoriti kapiju dvorišta, Sesilija je primetila da su za protekle tri godine puzavice toliko porasle da su potpuno natkrile vres, pomalo zlokobno, svakako neugledno. Napravila je mentalnu belešku: takođe treba srediti dvorište, i nije mogla da se ne seti deda Migela kako posvećeno brine o svojim biljkama, opremljen baštenskim makazama, žutom kantom za zalivanje, blatnjavim gumenim čizmama i pantalonama uprljanih nogavica. Sigurno bi se rastužio kad bi video u kakvom je jadnom stanju travnjak koji je toliko negovao.

S druge strane kapije kuća nije izgledala loše kao što se pribojavala. Krov je dobro podneo tri godine zanemarivanja, stakla na prozorima su bila cela, a vrata i dalje na svom mestu. Sa zadnje strane se i dalje naslućivalo da je tu nekad bila plodna i izdašna bašta, kadra da čitav komšiluk

opskrbi tek ubranim paradajzom, vezicama šargarepe i svezim lukom. Deda i baba su susedima odnosili korpe povrća u znak zahvalnosti za svu brigu koju su od njih dobijali, jer nije bilo ni dana da neko ne prođe i pita za zdravlje i da li je potrebna pomoć.

Dedina i babina kuća je bila Sesilijin dom punih deset godina. Pet godina studija, dve prakse i tri zabavljanja. Odatle je izašla, kao što kažu, u svadbenoj povorci, spremna za sreću uz ljubav svog života, uz osobu s kojom je planirala porodicu koju bi dovodila na nedeljne ručkove. Nije ni pomislila da će se vratiti sama, nakon svega, sa slomljenim srcem i jajnicima u lošem stanju. Ako je za utehu, baka i deka je neće videti kao jedva preživelu davljenicu, neće je prigrliti svojom zaštitničkom nežnošću i, naravno, brigom (istom onom s kojom su je gledali roditelji), dok pokušavaju da prikriju zebnju, neizbežan strah za njenu sutrašnjicu, sada kada nema sigurnost dve plate, stan u potkrovlju, muža zaštitnika i izvesnu budućnost. Da su živi, baka Teresa bi je sad udavila vrelim čajevima, a deka Migel gnjavio svojim trapavim pričama o mladosti u Sekaralu, toliko udaljenom od sveta da je, u trenutku kad je saznao da je počeo Građanski rat, Madrid već dva meseca bio pod opsadom.

Pogrešila je. Baka i deka su i dalje postojali s druge strane vrata, ispunjavali su prostor bestelesnim ali izvesnim prisustvom. Njihov večni mir je izgleda prekinut zemaljskim temama, kao što je unukina patnja, kojom ih je nesvesno prizvala i dovela na ovu stranu, nazad u kuću kraj obale Mansanaresa.

Ali nisu se ljutili. Naprotiv. Možda u neku ruku nebesa liče na kakav provincijski grad, gde se živi mirno, spokojno, bez trzavica, tihim i primamljivim bivstvovanjem, ali iz koga

je poželjno povremeno pobeći. Tako su duhovi deke Migela i bake Terese dočekali Sesiliju s istim oduševljenjem kojim su je obasipali za života. Osetila je njihov topli zagrljaj, udahнула ih je kroz atome ustajalog vazduha, ugledala ih u odrazu prozorskih stakala i otkrila njihove korake u prašini hodnika.

Sesilija je obišla kuću kao na filmskom platnu, u usporenom snimku. Otvorila je roletne a bela svetlost se prosula preko čestica koje su plutale u prostoru. Rastužili su je ožiljci vremena na ostarelim zidovima i plafonima, s kojih je i dalje visila poneka sijalica bez lustera, optočena prašnjavom paučinom, pokrov od prašine na stepenicama. Trag ramova na zidovima. Žućkasta voda iz slavina. I hladnoća. Zaglavljena, čvrsta i nepokretna hladnoća.

Koliko li je sati provela na tom mestu zamišljajući svoj život. „Sa četrdeset godina ću biti elegantna, zgodna žena koja je već proputovala svetom“, razmišljala je. „Biću s čovekom svog života, imaću dvoje ili troje dece, a ljudi će se iščudavati kad čuju da su moja. Reći će: 'Nemoguće, izgledate kao da ste im sestra.' To je zato što ćemo muž i ja voziti rolere po parku Rosales, kao Džej-Džej Kenedi u Central parku. Bićemo večno mladi.“

Bila je skrhana. Ni muž, ni deca, ni elegancija, ni svet, čak ni Džej-Džej jer je sirotan poginuo u svom avionu, tako romantično, a njegovo prelepo telo zauvek nestalo u vodama kraj ostrva Martas Vinjard.

U tom trenutku je neko pozvao s vrata. Lupajući.

„Idem, idem!“, viknula je s vrha stepenica kroz krupne suze.

Udarci su postali jači.

„Idem, dođavola!“, slomio joj se glas. Već je neko vreme bila na granici histerije. Obrisala je oči rukavom džempera, a ono malo maskare što je ostalo razmazalo joj se preko kapaka. Ušmrknula je sline. I otvorila vrata.

„Mikelandelo Buonaroti“, izgovorio je Džej-Džej Kenedi lično, vaskrsnut i u dobrom zdravlju, pružajući mišićavu ruku kojom je nameravao da joj stisne šaku.

„Sesilija Duenjas“, odgovorila je piskavijim glasom nego inače.

Nesvesno se blago uspravila i rukom prošla kroz kosu. Buonaroti se osmehnuo, pitao je da li može da uđe i rekao nešto u vezi sa psom, što Sesilija nije mogla da obradi u tom trenutku šoka.

„Dakle, može da uđe?“

„Ko?“

„Pas.“

„Ah, da, naravno.“

Kad se malo povratila, čovek i crni labrador već su se švrćkali bakinom i dekinom kućom, uznemiravajući njihov mir i preuzimajući prostor. Iz nekog čudnog razloga Sesiliju je uznemiravalo to prisustvo: karirana košulja, farmerke, prljave čizme i pas koji šepa.

„Nešto mu fali s nogom“, rekla je.

„Da.“

Onda je primetila da Buonaroti hramlje i više od svog psa.

„Ni mene noga ne sluša“, pojasnio je naslućujući njene misli.

„Ništa se ne primećuje“, izgovorila je besmisleni laž, pogleda i dalje uperenog u nogavicu njegovih pantalona.

Buonaroti se glasno zasmejao.

„Ne lažite. Ne ide vam.“

„Da li ste se tako rodili?“

Ovog puta je čovek odgovorio lakonskim „ne“. Osmeh na licu se ukočio.

„Dakle, ovo je ta kuća“, nadovezao se, pogledavši neodređeno u tužno stanje podova, tavanica i zidova. „Počeo bih sa skidanjem tapeta“, naglasio je. „Kakav demonski izum.“

Sesilija ga je pratila kroz kuću beležeći u sveščicu sve što kaže: prozori moraju da se zamene, parket treba ishoblovati, kuhinja je staromodna, kupatila su gadna, sad se ugrađuju automatske roletne, cevi, bože me sačuvaj, i dalje čelične, kao u prošlom veku. Trebalo bi ugraditi etažno grejanje, to će biti jednostavno ako se zamene lajsne i postave radijatori.

Na poslednjem potezu stepeništa, pre nego što će se popeti na sprat, Sesilija je osetila kako gubi tlo pod nogama. Težina na ramenima je postajala nepodnošljiva, a renoviranje u najavi je bila kap koja će prekriti čašu.

Sela je na stepenik, sakrila lice u ruke i zaplakala.

„Koji kurac...?“, uzviknuo je grubo Buonaroti, koji se s mukom penjao uz stepenice oslonjen na rukohvat, vukući slabu nogu i pomažući se rukama.

„Pa naravno“, pomislila je Sesilija, „eto odakle mu bicepsi.“

„Ne gledajte me“, zamolila ga je postiđena. „Radite vi svoje. Ne brinite za mene.“

Zastao je na trenutak prolazeći pored nje.

„Pomerite se“, rekao joj je bez trunke saosećanja. „I dajte mi tu svesku, sam ću zapisati šta treba da se radi na spratu.“

Sesilija je prestala da plače. Nikad u životu nije upoznala tako bezosećajnu osobu, koja može da ignoriše patnju žene oblivene suzama. Samosažaljenje se preobrazilo u bes. Podigla se s poda, stresla prašinu s pantalona i popela se na sprat prateći preduzimača. Zadihao se. Penjanje uz šesnaest basamaka je nesumnjivo naporno za nekoga s povređenom nogom. Međutim, nije se požalio. Kad je progovorio, i dalje je hvatao dah.

„Ovde je neko bio“, primetio je uznemireno. „Vidite tragove?“

I zaista, pod na spratu, prekriven prašinom, bio je išaran tragovima. Deku Migelovih gumenih čizama. Naravno. Da

li je moguće da ih i ovaj čudak vidi? Sesilija je bila sigurna da postoje samo u njenoj uobrazilji, pod jakim uticajem valijuma. Zapravo, čim je ušla u kuću, primetila ih je posvuda: u kuhinji, u kupatilu, na stepenicama... Ona ih je usput razmazala svojim mokasinama, tumarajući iz prošlosti u sadašnjost, iz sadašnjosti u prošlost.

„To je moj deda“, odgovorila je skrušeno. „Umro je pre tri godine, ali eto...“

„Ovo su nedavni tragovi. Od danas. Da su od pre tri godine, bili bi prekriveni prašinom, kao i ostatak kuće.“

Sesilija je prećutala odgovor: deda se vratio s onog sveta da joj bude uteha. Da se, zajedno s bakom Teresom, ponovo nastani u kući i da joj pravi društvo dok ne bude sposobna da sama brine o sebi. Odlučila je da sačuva predstavu prisebne žene, uznemirene zbog okolnosti i sklone iznenadnom plaču, ali pri zdravoj pameti.

„Neko je bio ovde, verujte mi“, nastavljao je Buonaroti. „Bilo bi dobro da pratimo tragove da vidimo kuda je ušao.“

Sišli su niz stepenice. Nije se usudila da mu ponudi pomoć dok se oslanjao uz rukohvat, iako je bilo jasno da mu je još teže da silazi nego da se penje. Preduzimač je pozvao psa, koji je došao šepajući, isplaženog jezika.

„Za svaki slučaj“, rekao je.

„Za slučaj da se u mojoj kući krije serijski ubica?“

„Nikad se ne zna čega ima u napuštenoj kući.“

Poluobrisanih tragova je bilo na sve strane. Zalazili su u svaki ćošak, a najviše su se zadržavali u kuhinji i u kupatilu u prizemlju.

„Neko je pišao u klozetu“, primetio je Buonaroti.

„O bože!“, namrštila se Sesilija s gađenjem. „Strašno!“

Do tog trenutka se dedino avetinjsko prisustvo, uprkos logici, Sesiliji činilo mogućim i poželjnim. Ali obavljanje

nužde je sasvim oborilo njenu ezoteričnu teoriju. „Duhovi to ne rade“, pomislila je. „Pomeraju predmete, pale svetla, proizvode zvuke i iznenada obaraju temperaturu; ali ne piške; duhovi to ne rade.“

„Još bi bilo gore da je ono drugo“, dosetio se Buonaroti da prekine tišinu.

Stope su ih odvele do bočnih vrata koja su izlazila na deo dvorišta gde se nalazila bašta.

„Šta je u ovoj šupi?“, pitao je Buonaroti.

„Ništa. Tu je deda čuvao alat. Imao je divan povrtnjak, baš tu. Ali već je godinama zatvorena i prazna.“

„Nije ni prazna, ni zatvorena“, primetio je, uputivši se ka šupi najodlučnijim mogućim korakom. Za njim je poslušno i mašući repom išao pas, koji nije izgledao ni kao lovački, ni kao pas čuvar.

Sesilija i Buonaroti su pažljivo gurnuli klimava drvena vrata. Miris iznutra ih je odgurnuo fizičkom snagom. Oboje su instinktivno odskočili. Šupa je bila veoma mala, tek nekoliko kvadratnih metara, sa drvenim krovom na dve vode i daščanim zidovima.

„Ovde neko živi. Pogledajte, tamo u centru je i dalje žar od vatre. Vidite? Vidi se da ovde na ćebet u neko spava. Na onom ekseru visi neka odeća, pod je štrokav, svuda ostaci od jela. Fuj to! Ne jedi to đubre“, izgrdio je psa.

„Skvoter!“, sinulo je Sesiliji. „Gospode bože, neko se nastanio u mojoj kući!“

„Trebalo bi pozvati policiju“, predložio je preduzimač. „Ovo je problem u najavi. Idemo pre nego što se klošar vrati, da pozovemo policiju, pa neka oni preuzmu dalje. Šta kažete?“

„Dobro“, složila se Sesilija.

Ali nije stigla ni da izvadi mobilni iz tašne. U tom trenutku je iz dvorišta prišao ogroman momak i zatečen zastao

otvorenih usta. Nije imao više od dvadeset godina, crn kao abonos, žučkastih beonjača, prljav. Prljav i prašnjav.

„Bubice, miran, ne grizi!“, viknuo je preduzimač na najpitomijeg psa na svetu koji je mahao repom radosno pozdravljajući pridošlicu. Taj pas ne bi mogao ubiti ni mušicu. Sesilija je shvatila da je ova besmislena komanda strateški manevar, podjednako uzaludan kao da je ona prizvala duha deke Migela da ih brani svojim nedavno stečenim nadnadravnim sposobnostima.

„Ništa ne kvari“, osetio se svahili akcenat na krnjem španskom. „Čuva kuću, ne lomi stvari, ne pravi buku.“

U Sesiliji je, iz nekog čudnog razloga, ta neugledna prilika probudila iznenadnu nežnost. Htela je da ga pita za ime kad je čula Buonarotijevu pretnju.

„Momak, baš si se uvalio“, govorio mu je. „Policija je na putu, uhapsiće te. Razumeš, zatvor?“

„Ništa ne kvari“, ponovio je skvoter vidno uznemiren.

„Kako se zoveš?“, Sesilijin glas je prenuo obojicu.

„Džastis“, odgovorio je momak.

„O bože, zove se Džastis*“, kliknula je Sesilija.

Buonaroti nije mogao da poveruje svojim očima. Ta je žena ganuto i tupavo gledala u mladića.

„Mnogo mi ga je žao“, priznala je.

Buonaroti ju je odveo na stranu.

„Jeste li ludi ili nešto drugo s vama nije u redu? Ne možete mu verovati. Mogao bi da izvadi nož i da vas odmah ovde na licu mesta ubije“, upozorio ju je. „Tamo odakle je došao, život ništa ne vredi.“

„Da, ali tako je mlad. Skoro dete.“

„Dete od metar i osamdeset, jak kao izbacivač. Treba pozvati policiju.“

* Engl.: *Justice* – pravda. (Prim. prev.)

Skvoter je prekinuo domundavanje.

„Ne policija. Molim vas.“

U trenutku slabosti Sesilija je donela najupitniju odluku svog života. Na kraju krajeva, pomislila je, iako je dobro razmislila pre nego što će se udati, brak joj se užasno završio. Nadalje će odlučivati srcem, a ne glavom. Spontano, a ne s nepoverenjem, proračunom, promišljanjem. Ako mi se plače, plakaću. Ako mi se više, vikaću. Ako mi dođe da ponudim utočište ilegalnom imigrantu iz Podsaharske Afrike, koji je možda i opasan, iz zemlje u kojoj život ništa ne vredi, uradiću baš to.

„Možete da ostanete u svojoj šupi“, rešila je, „barem dok traje renoviranje. Posle ćemo videti.“

Buonaroti je odustao.

„Radite šta hoćete, ja vam to ne savetujem.“

Džastis se osmehnuo izvanredno belim zubima. Njegovo do tada napeto telo se opustilo, više nije izgledao kao snažna i agresivna grdosija, već kao veliko dete, izgubljeno i izloženo nedaćama.

„Nego, Džastise“, rekla je Sesilija, „da li si gladan?“

„Gladan, da. Jako.“

„Idemo na ručak, hajde.“

Dok se mladić smeštao u Sesilijina kola, ona je sa Buonarotijem rešila nekoliko začkoljica oko renoviranja. Dogovorili su se da razmene imejllove u kojima će utanačiti zadatke i cene, koje Sesilija još treba da odobri pre nego što počnu s radovima.

„Vodite računa“, upozorio ju je Buonaroti po stoti put, pokazujući glavom na mladića koji se zabavljao podešavajući radio. „Ne treba pokazivati saosećanje onom ko to ne traži. Tako se ljudi razočaraju.“

Sesilija je zaključila da je taj čovek dosledno surov, prema sebi kao i prema drugima: nije želeo da kaže zašto hramlje, popeo se uz stepenice ne tražeći pomoć, nije pokušao da je uteši kada se onako glupavo rasplakala u njegovom prisustvu, psu se obraćao previše oštro (ako se ima u vidu da je u pitanju povređena životinja), a prema sirotom i gladnom mladiću nije pokazao ni trunku empatije. Kakav divljak, a povrh svega se ponosi izostankom ljudskosti.

„Pa, vidimo se uskoro“, pozdravio se, pružajući joj po drugi put snažnu ruku. „Ah, da, ne zovem se Mikelandelo Buonaroti. Tako se zove moja firma, mislio sam da je to jasno“, podsmehnuo se. „Ja sam Andres Leal.“

„Sesilija Duenjas“, odvratila je pružajući nevoljno ruku.

„Da, rekli ste mi kad sam došao“, odgovorio je. „Želim vam puno sreće, Sesilija Duenjas.“

Zabranjeno je udomljavati bespomoćna bića u pansionskoj šupi

U restoranu nadomak dekinе i bakine kuće Džastis je progutao izdašnu porciju paelje, odrezak avilske svinjetine i na kraju flan, dok ga je Sesilija zgranuto posmatrala mučeći se sa sopstvenom porcijom mesa.

„Uzmi i moje ako si još gladan“, dodala je Džastisu.

Tek nakon što je dobro napunio stomak, mladić je odlučio da zapuštenoj neznanki, svojoj novoj stanodavki, ispriča svoju priču. Rodio se u Keniji, ali je poreklom iz Somalije; ima oca i majku, četvoro mlađe braće i sestara, bednu straćaru pored smrdljive reke i televiziju na kojoj defiluju likovi u zavidnom blagostanju. Neverovatno je koliko se menja percepcija stvarnosti zavisno od toga ko je s druge strane ekrana, pomislila je Sesilija, koja je obično menjala kanal čim bi nešto postalo neprijatno. Nije mogla da smisli društveno angažovane programe, u kojima su se redovno prikazivali izgladnela deca i izbeglički kampovi, ili informativne emisije o ilegalnim brodovima na plažama Kadiza. Nikad joj nije palo na pamet da televizija promoviše sliku raskoši kakvu je Džastis upravo opisao, imala je utisak da je upravo suprotno.

„Da nisi i ti došao nekim nelegalnim brodom?“

„Ne, ne“, odgovorio je. „Plivô.“

Džastis se provukao kao slepi putnik na luksuznom kruzeru. Ispričao je Sesiliji da se u Rabatu ukrcao na jahtu, iskoristivši nepažnju čuvara u pristaništu, i da je tamo, skriven u plakaru, sačekao da se dovoljno približe luci Alhesirasa, da je skočio u vodu i doplivao do obale. Pošto je bila noć, niko nije primetio crnu mrlju koja puzi iz mora da se krije u žbunje zavučene plaže. Preživljavao je radeći kao berač, prvo jagoda, a posle grožđa. A kad je zahladnelo, odlučio je da okuša sreću u Madridu.

„Pomaže u prodavnici“, objasnio je svojim polujezikom. „Pomaže žene, kupovina. Stvari, kolica.“

Sesilija je stvorila prilično jasnu sliku u glavi. Džastis je u Madridu bio već nekih šest meseci, a izdržavao se od milostinje kupaca koji su mu povremeno davali hranu da se zahvale što im pomaže da iz prodavnice ponesu namirnice. Ponekad je dobijao čips, nekad hleb sa sirom, katkad voćku. Najčešće bi mu udelili nekoliko parica koje je čuvao u konzervi u dnu šupe.

„Za porodicu. Kad se vrati.“

Naručili su kafu s mlekom i šećerom, vrhunac luksuza, rekli bi se po Džastisovom osmehu. I dok su je ispijali u tišini, Sesilijin misaoni aparat se stavio u pogon kako bi iznašao rešenje za mladićev problem. Po uzoru na priču „Krčag s mlekom“, palo joj je na pamet da će možda Andresu Lealu biti potreban čuvar ili kurir, makar sledećih nekoliko meseci, pa bi tako Džastis mogao da zaradi za život na dostojanstven način. Ako ga već pušta da boravi u šupi, mora malo da je sredi. Mogla bi da se poveže sa kućom, ali da bude ozidana, sa zasebnim toaletom i tuš-kabinom, normalnim krovom. Kad već planira da ugradi etažno grejanje, i u njegovu sobicu

bi mogao da se postavi radijator; pa ne može da dozvoli da dečko loži vatru u šupi. Pod može da se obloži pločicama ili nekim vodootpornim gredama, a bez pogovora treba otvoriti prozor radi provetravanja. Dok se radovi završe, Džastis će sasvim sigurno dobiti stalan posao u firmi *Mikelandelo Buonaroti*. Ili, ako se to ne dogodi, za hranu i smeštaj može da preuzme brigu o dvorištu i održavanju kuće.

Sigurno вреди obezbediti pristojan život nekome ko je toliko toga preživeo, pomislila je Sesilija.

„Andres Leal?“

„Da, ja sam.“

„Sesilija Duenjas ovde, vlasnica kuće koju ste danas posetili.“

„Živi ste?“

„Naravno. Šta vam pada na pamet. Zar ste stvarno pomislili da će me momak ubiti? Jako se varate, znate. Samo pokazujete koliko malo poverenja imate u ljudski rod.“

„Ne možete ni da naslutite.“

„Ovako stoje stvari. Džastis je jedan sjajan momak, voleo bi da radi za vas u zamenu za skromnu nadnicu. Prihvatio bi trista evra mesečno. Snažan je, pametan i vrlo motivisan.“

„Polako“, pobunio se Andres Leal. „Ko vam je rekao da ću ga zaposliti?“

„To je baš dobra ideja, tek što sam se dosetila. Na kraju krajeva, ja plaćam renoviranje, zar ne? Eto, smatram da nam je potreban čuvar dok traju radovi. Ili biste više voleli da vam ukradu mašinu za skidanje tapeta?“

„Ovako, dozvolite da vam objasnim“ – Andres Leal je pokušavao da se sabere s druge strane linije. Bubica, koji mu je ležao kraj nogu, podigao je glavu, na oprezu, osetljiv na gazdino raspoloženje koje je počinjalo da ključa. „Ništa od toga nije po zakonu. Ne može se zaposliti neko bez papira i

radne dozvole. Ne može se boraviti u šupi koja ne zadovoljava ni minimalne uslove za život.“

„To vam je rešeno. Mislim, to za šupu.“

„Molim?“

„Da, da“, brzala je Sesilija. „Odlučila sam da počnemo od nje. Srušićemo šupu i ozidati novu sobu koju ćemo povezati sa zadnjim delom kuće. Zasebno kupatilo i sve što ide uz to, omalterisaćemo zidove, postaviti pločice.“

„Slušajte, molim vas“, pušilo se iz telefona. „Nemamo dozvolu za gradnju, samo za renoviranje. Vi govorite o postavljanju temelja, elektro-instalacijama, vodovodu, grejanju...“

„I o prozorčiću za provetravanje, da, da.“

„Koliko dugo poznajete mladića?“

„Od danas u dva, pa bili smo zajedno.“

„I već želite da mu uređujete život? Već ste mu našli kuću i posao?“

„Budućnost, gospodine, budućnost!“ – Sesiliji je zadrhtao glas. Oči su joj se iznova napunile suzama, što nije prošlo neopaženo.

„Uf“, uzdahnuo je, „opet suze. Znaite šta bih vam savetovao? Uzmite lepo nešto za smirenje i dobro se naspavajte. Ne pričajte meni o tim nezakonitim radovima i ugovorima. Čime se vi bavite? Sigurno ste u nevladinoj organizaciji?“

„Zapravo, ništa nalik tome“, odgovorila je povrativši prisebnost. „Ja sam advokatica, čisto da znate.“

„Ko bi rekao?“, uzvratio je mučeni Andres Leal.

Čitavu noć je Sesilija proživljavala svoj razgovor s tim najnehumanijim belosvetskim preduzimačem. Povremeno bi se zaplakala. Ponekad bi je spopao ljuti bes, želja da mu

izgrebe lice i da mu iščupa onu kljakavu nogu. Ali bi se onda setila Džastisa, zamislila bi ga kraj vatre u šupici, samog i bespomoćnog.

Pre svitanja je donela i drugu krajnje nepromišljenu životnu odluku: sopstvenim rukama – i Džastisovim – sagradiće sobu i nikad više neće dovesti sebe u situaciju da zavisi od nekog hladnog muškarca bez trunke razumevanja. Tražiće slobodne dane do kraja nedelje pa će se, nakon četiri dana napornog rada, šupa preobraziti u pristojnu nastambu.

U četvrtak je iznajmila kamionet, pokupila Džastisa, odvezla se u *Uradi sam* i ostala bez teksta. Pa to je raj za nelegalnu gradnju. Svako tu može da kupi gotov krov, prozore za jednostavnu ugradnju, zidove i podove po meri, nedavno isečene gredice, vrata sa šarkama i alat svih vrsta i veličina. Ne obazirući se na Džastisovu zaprepaščenost, grozničavo je dala da se napune kola svim stvarima neophodnim za ostvarenje plana.

„Možeš da spavaš u kući dok ne završimo šupu“, ponudila mu je Sesilija. „Ako ti je hladno, uključiću svetlo i doneti ti mobilni radijator. Još bolje, uzmi ga odmah kad smo već tu. Videla sam ih u trećem redu zdesna. Novi, vrlo povoljni.“

Vodeći se krilaticom „kuća se ne gradi od krova“, mudro su počeli od temelja. Čitav dan su zakucavali daske od borovine na platformu koju su prethodno sastavili po uputstvu iz gomile delova spakovanih u ogromnoj kutiji. Puna dva sata su ih sastavljali, a još dva su ravnali teren koristeći štap i grabulje. Džastis je bez pogovora radio sve što Sesilija naloži.

Pod su završili u petak po podne. Iscrpljeni, nažuljanih šaka i bolnih udova.

„Malo se ljulja“, primetila je Sesilija. „Možda je trebalo dodati armaturu.“

U subotu su se bacili na pripremanje maltera. Mešali su sastojke u kadi na prvom spratu a potom ih prenosili u dvorište, u plastičnim kantama, da bi tom muljavinom premazivali zidove. Električnom testerom, iznajmljenom po dobroj ceni, napravili su otvor za prozor, ali nisu umeli da preduprede curenje maltera preko rupe u koju su nameravali da postave sastavljen prozorski ram.

U nedelju je Sesilija preživela nervni slom, naočigled Džastisa. Pogled na rezultat metamorfoze, od šupe do aljkave stračare prekrivene neravnomernim tragovima maltera, pokrenuo je novi nalet plača. Malo je nedostajalo da samo svojim suzama potopi dvorište. Nemoćni Džastis je pokušavao da je uteši obraćajući joj se na svahiliju.

Iznenada se, u jeku katastrofe, pojavio ćopavi pas mašući repom.

„Bubice!“

Da sve bude još gore, Andres Leal je odlučio da baš tog nedelnog popodneva prošeta do Sesilijine kuće i proveriti kako napreduju radovi.

„Nije moguće da opet plaćete!“, viknuo je s kapije poudrugljivim tonom, koji je čak i Džastis sa svojim slabim poznavanjem jezika dobro razumeo.

Došepao je do udžerice, neumesno se kezeći u bradu.

„Da se vi to meni ne rugate?“, odgovorila je Sesilija podjednako zajedljivo.

„Kakvo divno arhitektonsko ostvarenje, čestitam!“

„Idite u peršun!“

Andres je na tren začutao kako bi Sesilija imala vremena da proguta bes.

„Ehm“, konačno je prozborio. „Setio sam se privremenog rešenja za vaš problem.“

„Baš lepo.“